

42 Wijkanalyse

1 Inleiding

Het sociaal-cultureel werk speelt zich veelal af in wijken waar mensen wonen die het vaak wat minder goed hebben dan anderen en die wat meer aandacht nodig hebben. Het gaat doorgaans om wijken en mensen die een achterstand hebben. Bijvoorbeeld een achterstand voor wat betreft de woningen, de fysieke omgeving, de voorzieningen, opleidingen, werk en het gemiddelde inkomen. De wijken worden daarom vaak achterstandswijken genoemd. Omdat deze term zo negatief klinkt, worden ze tegenwoordig ook wel 'krachtwijken' of 'prachtwijken' genoemd of 'aandachtswijken'.

Om in zo'n wijk te kunnen werken, moet je die wijk goed kennen. Je kunt een wijk leren kennen door een wijkanalyse te maken. Vaak is er als je in zo'n wijk komt te werken al een analyse of er ligt veel materiaal dat je daarvoor kunt gebruiken.

In dit thema lees je wat een wijkanalyse is en hoe je die kunt maken. Er worden in dit thema vaktermen gebruikt die, vanwege de leesbaarheid, niet allemaal direct uitgelegd geworden. Als je toch uitleg nodig hebt, kun je de uitleg van deze termen aan het eind van dit thema vinden.

De inhoud van dit thema:

- 2 Wat is een wijkanalyse?
- 3 Je taak als sociaal-cultureel werker
- 4 De verschillende fases van een wijkanalyse
- 5 En wat dan?
- 6 Veel gebruikte termen

1

2 Wat is een wijkanalyse?

Een wijkanalyse is een 'kijkoperatie' in de wijk. De wijk wordt 'doorgelicht' om een goed zicht te krijgen op de situatie in een wijk in haar geheel of op onderdelen. De resultaten hiervan worden schriftelijk vastgelegd. Wijkanalyses zijn een belangrijk instrument voor instellingen en gemeenten voor het maken van keuzes en het formuleren van verbeterpunten of speerpunten.

Wijkanalyses kunnen breed zijn; ze gaan dan over alle aspecten in een wijk. Ze kunnen ook beperkt zijn; dan zijn ze gericht op één of enkele aspecten van de wijk, zoals de veiligheid of de speelgelegenheden voor kinderen onder de 10 jaar.

Hieronder zie je onderwerpen die bij een wijkanalyse betrokken kunnen worden.

Mogelijke aspecten wijkanalyse

- bevolkingssamenstelling: aantallen per leeftijd
- woningbestand: soorten woningen, huurprijzen, kwaliteit van de woningen
- fysieke omgeving: verkeerswegen en -drukte, groen, speelgelegenheid, ligging ten opzichte van andere wijken en centrum
- sociale omgeving: scholen, winkels, ontmoetingsruimten, activiteiten, samenwerking en afstemming tussen organisaties, enzovoort
- economische situatie huishoudens: inkomens, aantallen uitkeringen, armoede
- werkgelegenheid en werkloosheid
- opleidingsniveau bevolking
- maatschappelijke participatie bewoners
- veiligheid
- leefbaarheid
- ontwikkelingen in de wijk
- ervaren problemen en positieve aspecten
- visies van belanghebbenden: verenigingen, wijkraad, belangrijke personen in de buurt

Als een wijkanalyse uitgevoerd wordt, is dat meestal in opdracht van de gemeente. In veel gevallen is ook de provincie erbij betrokken. Zij geven daar vaak subsidie voor. De gemeente en de provincie willen bijvoorbeeld weten wat zij moeten doen om verbeteringen in een wijk aan te brengen.

Hieronder zie je de conclusies uit een wijkanalyse van de Molen- en Rivierenwijk in Heerhugowaard. Je ziet dat je daaruit direct conclusies zou kunnen trekken voor mogelijke actiepunten en activiteiten.

De wijkanalyse met het overzicht van specifieke kenmerken geeft inzicht in waar de Brede School Molen- en Rivierenwijk zich op zou kunnen gaan richten.

Algemene kenmerken Molen- en Rivierenwijk:

- weinig kinderrijke wijk
- weinig ouderen
- geringe betrokkenheid in de wijk
- in verhouding veel alleenstaanden
- laag besteedbaar inkomen, veel mensen met een uitkering
- hoog aantal eenoudergezinnen
- in verhouding groot aantal bewoners van niet westerse afkomst

Leefbaarheidsaspecten van de Molen- en Rivierenwijk:

- eenzaamheid, isolement
- toename van melding AMK (Advies en Meldpunt Kindermishandeling)
- echtscheiding en eenoudergezinnen
- vandalisme, straatvuil, graffiti
- burenruzies
- taal- en opvoedingsproblematiek
- overlast jongeren en drugs
- gevoelens van onveiligheid
- sociale en emotionele problematiek bij kinderen

Voorzieningen

- weinig sport en speelgelegenheden in de wijk
- verveling na schooltijd
- te weinig ontmoetingsplekken
- weinig ouders maken gebruik van zorgverleningsaanbod
- veel behoefte aan Samenspel
- behoefte aan een multifunctioneel wijkcentrum als impuls voor de wijkcohesie
- weinig behoefte aan BSO maar wel aan vakantieopvang en opvang tijdens roostervrije dagen
- veel behoefte aan Nederlandse les

Een wijkanalyse wordt vaak door gespecialiseerde bureaus uitgevoerd of door welzijnsinstellingen. Als het om een brede wijkanalyse gaat waar alle aspecten van een wijk bij betrokken zijn, wordt vaak een gespecialiseerd bureau in de arm genomen. Gaat het om één aspect of enkele aspecten dan wordt de opdracht ook vaak aan een welzijnsinstelling gegeven.

Het bureau of de instelling voert de wijkanalyse uit binnen een van tevoren vastgestelde tijd en binnen vooraf gemaakte afspraken. Naar aanleiding van de analyse stelt het bureau een rapport op dat zij aan de gemeente of een andere opdrachtgever aanbiedt.

3 Je taak als sociaal-cultureel werker

Als sociaal-cultureel werker ben je medeverantwoordelijk voor de leefbaarheid in een buurt of wijk.

De 'leefbaarheid' van een wijk of buurt wordt bepaald door een groot aantal feiten en ontwikkelingen die er zich voordoen en door het oordeel dat bewoners daaraan hechten. Aspecten die voor de leefbaarheid van een wijk of buurt van belang zijn, zijn natuurlijk de fysieke en sociale kwaliteit van de woon- en leefomgeving. Maar ook de criminaliteit en het gevoel van (on)veiligheid zijn van invloed op de leefbaarheid van een wijk, net als de mate waarin bewoners maatschappelijk actief zijn. Andere indicatoren voor de leefbaarheid zijn de mate waarin bewoners zich gehecht voelen aan hun buurt of wijk en hun oordeel over ontwikkelingen die zij in hun directe omgeving waarnemen.

Een wijkanalyse is een instrument dat ingezet kan worden om de leefbaarheid in een buurt of wijk in kaart te brengen en op basis daarvan verbeteringen aan te brengen. Als sociaal-cultureel werker kun je hier je bijdrage aan leveren. Dat kan op twee manieren:

- je werkt mee aan de uitvoering van een brede wijkanalyse door een bureau;
- je voert zelf in opdracht een beperkte analyse uit.

Meewerken aan een brede wijkanalyse

Als een bureau een wijkanalyse uitvoert, word je daar zeker bij ingeschakeld. Een bureau kan de opdracht nooit alleen uitvoeren. Zij zal dus contact opnemen met de instellingen in de buurt en dus ook met de welzijnsstichting. Al was het maar om te faciliteren: een vergader- of kantoorruimte beschikbaar stellen, adresgegevens verstrekken, enzovoort. Jij bent ook een van degenen die de buurt goed kent en de bewoners goed kent. Je bent dus een interessante informatiebron voor hen. Je kunt jouw visie geven, hen in contact brengen met belangrijke personen, hen wijzen op interessante punten in de buurt, enzovoort. Jouw medewerking is ook van belang om de bewoners te stimuleren hun medewerking te geven aan de wijkanalyse. Jij kunt met hen praten, het belang ervan laten zien en hen erop wijzen hoe zij hun inbreng kunnen hebben. Soms worden ook schriftelijke of mondelinge enquêtes afgenomen bij groepen bezoekers aan het buurthuis. Jij bent dan degene die tussen de groep en het bureau bemiddelt en eventueel bij de uitvoering van de enquête betrokken wordt.

Zelf een beperkte analyse uitvoeren

Je hebt eerder al gelezen dat het maken van wijkanalyses specialistisch werk is dat meestal door gespecialiseerde bureaus wordt gedaan. Als sociaal-cultureel werker maak je slechts zeer beperkte analyses en alleen in opdracht. De gemeente wil bijvoorbeeld weten waarom kinderen tussen de 6 en 12 jaar zoveel in het winkelcentrum rondhangen, of waarom zo weinig ouderen het ontmoetingscentrum bezoeken. Misschien wil de instelling waar je voor werkt weten welke ontmoetingsactiviteiten voor volwassenen in een bepaalde buurt geschikt zijn of hoe eenzaamheid onder ouderen voorkomen kan worden.

Op zo'n moment voer jij een beperkte wijkanalyse uit. Je praat met bepaalde bevolkingsgroepen, zoals de kinderen in het winkelcentrum en eventueel hun ouders. Je luistert goed naar hen en verzamelt zoveel mogelijk gegevens op basis waarvan je een rapport voor de opdrachtgever opstelt.

Het kan jouw taak zijn om een analyse uit te voeren, maar dat doe je altijd in een bepaalde context. Je hebt collega's waar je mee samenwerkt en je werk mee afstemt. Datzelfde doe je met andere organisaties. De gemeente of de organisatie heeft een bepaald doel voor ogen met het maken van een wijkanalyse. Dat doel moet je goed kennen en de uitvoering daarop afstemmen. Blijf dus binnen de beperkingen van wat men van je verwacht. Als je denkt dat de context te beperkt is en bepaalde zaken over het hoofd worden gezien, kun je altijd in de aanbevelingen in je rapport daar iets over zeggen.

Een structuur opzetten

Het is ook jouw taak om een structuur op te zetten voor de uitvoering van de wijkanalyse. Je kunt dezelfde structuur gebruiken als voor een projectgroep: een stuurgroep,

De structuur moet wel in verhouding staan tot de taak: niet te klein en niet te groot. De structuur draagt er in belangrijke mate aan bij draagvlak te creëren. Je kunt in de structuur alle partijen onderbrengen: de opdrachtgever, de instelling waar je voor werkt, ander belanghebbende organisaties, belangrijke personen in de wijk, belanghebbende verenigingen, enzovoort. Zorg dat de structuur niet te groot wordt en de werkwijze daardoor niet te log. Dat komt niet ten goede aan je daadkracht.

Meer informatie over de projectstructuur vind je in het boek *Sociaal-Cultureel Werk saw 4*.

4 De verschillende fases van een wijkanalyse

Net als elk project voer je een wijkanalyse in verschillende fases uit.

We bespreken de verschillende fases.

4.1 Onderzoeksfase

Voor je daadwerkelijk met het onderzoek start, verken je eerst de opdracht en de omstandigheden. Ook verdiep je je in materiaal dat al aanwezig is. Om een goede analyse te kunnen uitvoeren heb je onderzoeksmateriaal nodig. Dat kan van alles zijn: schriftelijke informatie en mondelinge informatie.

Schriftelijke informatie kunnen rapporten uit andere wijken zijn, rapporten van de gemeente, landelijke rapporten en voorbeeldprojecten, theoretische informatie over het onderwerp, verslagen van vergaderingen, enzovoort.

Mondelinge informatie kunnen gesprekken met bewoners zijn, met collega's uit andere welzijnsinstellingen, gesprekken met de gemeente en eventueel de provincie, gesprekken met een adviesbureau, enzovoort.

Denk erover na welke informatie je wilt hebben en inventariseer vervolgens wat er al is. Lees het globaal door en selecteer wat je goed kunt gebruiken. Daar verdiep je je dan wat meer in en je zoekt eventueel aanvullende informatie. Maak kort aantekeningen van de gesprekken die je voert en van de belangrijkste bevindingen uit de schriftelijke informatie.

De volgorde van de informatieverwerking

Allereerst onderzoek je de specifieke vraag voor de analyse: wat wil men precies weten en waarom? En in welke context past deze vraag? Is de gemeente er bijvoorbeeld vooral op uit om de overlast van de kinderen in het winkelcentrum terug te dringen of wil ze ook eventuele problemen van deze kinderen aanpakken? Zijn er specifieke punten waar je bij de uitvoering op moet letten? Wie kun je benaderen om informatie in te winnen?

Kijk ook naar wat er in het verleden al over het onderwerp is gezegd en wat eraan is gedaan. Je let daarbij op de argumenten die naar voren zijn gebracht, wat vóór een bepaalde mening pleitte en wat tegen. Kijk ook naar het resultaat van alle inspanningen en onderzoek waarom iets wel of niet gelukt is destijds: wat waren de succesfactoren en wat de factoren die falen tot gevolg hadden?

Onderzoek welke mensen eerder bij dit onderwerp betrokken waren. Overweeg of het zinnig is hen er weer bij te betrekken. Vaak is dat gunstig omdat je dan veel kennis binnenhaalt. Maar het kan ook een nadeel zijn. Mensen die voorheen actief zijn geweest rondom een bepaald thema, hebben ook hun vooroordelen opgebouwd en zij willen misschien alsnog 'hun gelijk' halen. Ze staan dus waarschijnlijk niet meer objectief tegenover het onderwerp. Een goede manier om hiermee om te gaan is door hen te vragen voor een klankbordgroep of om hen te vragen ad hoc als jouw adviseur op te treden.

Het is goed om te kijken wat er landelijk over het onderwerp is gezegd of wat er aan is gedaan. Daar kun je inspiratie uit halen voor je eigen analyse en voor je aanbevelingen. Het maakt je deskundiger. Ook over de manier waarop je de analyse uit gaat voeren, kun je informatie van andere instellingen opvragen of uit andere rapporten halen.

Noteer belangrijke dingen die je leest of hoort en trek er eventueel al voorlopige conclusies uit. Deze kunnen je op een nieuw spoor zetten of je kunt eruit concluderen dat je nog meer over iets moet weten. Lees deze aantekeningen aan het eind van deze fase door en trek er de belangrijkste conclusies uit. Vervolgens kijk je wat je nog mist en hoe je aan de ontbrekende informatie kunt komen.

Je kunt op dit moment ook terugkoppelen naar je leidinggevende en een eventuele klankbordgroep. Samen met hen controleer je of het onderzoeksmateriaal compleet is of hoe je nog meer materiaal kunt verzamelen. Je legt hen ook voor wat jouw voorlopige conclusies uit deze fase zijn en hoe je verder wilt gaan.

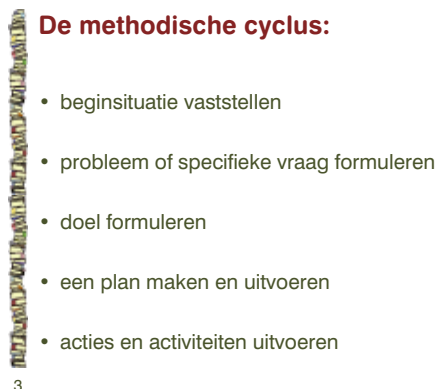

Na deze gesprekken rond je deze onderzoeksfase af. Je hebt nu een goed inzicht over de omstandigheden waarin je de wijkanalyse gaat uitvoeren, je weet waar je op moet letten en waar je eventueel tijdens de uitvoering nog meer informatie kunt krijgen. En je hebt een groep van (ervarings)deskundigen om je heen opgebouwd. Je kunt nu na gaan denken over je plan van aanpak.

4.2 Het maken van een plan van aanpak

Het plan van aanpak structureert je werk. Het geeft jou houvast en anderen inzicht in hoe je te werk wilt gaan. Anderen willen daar dan ook altijd graag over meepraten. Een goed plan van aanpak is de basis voor een goede analyse. Als dat plan rammelt, moet je tijdens de uitvoering steeds bijstellen of terug naar een vorig onderwerp. Het is dus zaak hier voldoende aandacht aan te besteden.

Je werkt volgens de methodische cyclus.

In de thema's 4 en 5 van het boek Sociaal-Cultureel Werk saw 4 kun je lezen hoe je volgens deze methodische cyclus werkt en hoe je een plan van aanpak maakt en uitvoert. In het thema over bijdragen aan beleid zie je hoe je een omgevingsanalyse kunt maken volgens de PEST-methode: politieke, economische, sociaal-culturele en technische ontwikkelingen. In dat thema lees je ook over de SWOT-analyse. Daarmee breng je de kansen en bedreigingen en de sterke en zwakke kanten van een wijk in kaart. Er staan ook in hoe je doelen SMART kunt formuleren: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden. We herhalen deze informatie hier niet. We voegen toe wat specifiek van belang is voor het maken van een wijkanalyse.

4.3 De wijkanalyse

Voor het maken van een wijkanalyse zijn de volgende aandachtspunten belangrijk.

Aandachtspunten voor de wijkanalyse:

- sluit aan bij wat er is
- doe het samen met de wijk
- let op de verschillen en overeenkomsten
- focus op wat het belangrijkste is
- besteed aandacht aan de interpretatie van gegevens
- werk verschillende opties uit en selecteer de beste
- beperk je aanbevelingen en weeg ze op een gouden schaalteje

4

Sluit aan bij wat er is

Een wijk of buurt is voortdurend in ontwikkeling. Er zijn in het verleden vast al dingen gebeurd, gezegd, geschreven of gedaan over het onderwerp waar jij je in gaat verdiepen. Begin dus niet blanco maar verdiep je daarin. Anders word je al snel ervaren als ‘daar komt weer iemand het wiel uitvinden, dat hebben we al zo vaak meegemaakt.’ Deze negativiteit is er dan moeilijk weer uit te krijgen. Doe dus recht aan de gevoelens en ervaringen die mensen uit de buurt al hebben opgedaan. Bevraag hen daarop en vraag hen ook hoe het in hun ogen wel goed kan gaan. Maak een lijstje van criteria waaraan de analyse moet voldoen en waaraan een goede oplossing moet voldoen. Dat lijstje is jouw checklist gedurende de uitvoering en de evaluatie.

Doe het samen met de wijk

Na bovenstaande zal het al wel duidelijk zijn dat je een wijkanalyse niet op je zolderkamer in je eentje kunt gaan zitten maken. Het maken van een wijkanalyse is een instrument om bewoners te activeren en verantwoordelijkheid te laten dragen voor hun eigen wijk of buurt. Mensen willen dat maar al te graag. Tenminste, als zij zien dat wat zij zeggen en doen ertoe doet en iets oplevert, als het gezien en gehoord wordt en gewaardeerd wordt. Zij zijn degenen waar het om gaat. Jij bent ‘slechts’ hun raadsman/-vrouw, opent wegen en mogelijkheden en biedt de structuur waarbinnen gewerkt kan worden. Jij mobiliseert de mensen die van belang zijn en gaat samen met hen aan de slag.

Gemeenteraad komt naar Zwolle Zuid voor wijkanalyse

Op donderdagavond 11 september en dinsdagavond 16 september komt de gemeenteraad van Zwolle naar Zwolle Zuid om met wijkbewoners te praten over de wijk nu en in de toekomst. Aan de hand van deze gesprekken wordt een wijkanalyse opgesteld met daarin de plannen voor Zwolle Zuid voor de komende vier jaar. De gemeenteraad heeft op woensdag 4 juni al gesproken met enkele bewoners van Zwolle Zuid die goed weten wat er speelt in de wijk. Naar aanleiding van dit gesprek zijn de volgende vragen geformuleerd waar de raad dinsdag 11 en donderdag 16 september aanstaande met de wijkbewoners over verder wil praten:

- Hoe gaan we in Zwolle Zuid met onze jeugd om?
- Vindt u als inwoner van Zwolle Zuid de wijk veilig?
- Is Zwolle Zuid voorbereid op haar toekomst?

Bij deze vragen wil de gemeenteraad samen met de wijkbewoners aandachtspunten formuleren die uitgewerkt moeten worden in de wijkanalyse. De stem van de wijkbewoners is doorslaggevend in de keuze voor de aandachtspunten. Daarom worden wijkbewoners van Zwolle Zuid, die willen meedenken over de toekomst van hun wijk, uitgenodigd om op donderdagavond 11 september naar het wijkcentrum te komen.

Zodra de wijkanalyse klaar is, worden wijkbewoners opnieuw uitgenodigd om hierover hun mening te geven. Aan de hand van de terugkoppeling van de wijkbewoners op deze bijeenkomst neemt de gemeenteraad een besluit over welke plannen de komende vier jaar in Zwolle Zuid worden uitgewerkt.

Let op de verschillen en overeenkomsten

In een wijk heb je altijd verschillende belangen. Voor jonge gezinnen is een speelplaats in de buurt erg belangrijk, maar de ouderen kunnen er last van hebben als de ballen om hun oren vliegen. Jongeren hebben een hangplek nodig maar alstublieft 'not in my backyard' (NIMBY); niet in mijn achtertuin.

Belangen worden niet altijd als zodanig naar voren gebracht. Vaak uiten mensen allerlei bezwaren die er in jouw ogen eigenlijk niet zoveel toe doen. Dan is het zaak door te vragen om te achterhalen wat er achter zit. Dat is vaak een belang dat voor hen wel zwaar telt, maar waar ze niet direct mee naar voren willen komen. Om die belangen boven tafel te krijgen, is het belangrijk dat mensen zich vrij voelen om het achterste van hun tong te laten zien. Die sfeer moet jij zien te scheppen.

Je kunt dit stimuleren door vanaf het begin aan te geven dat er zeker verschillende opvattingen zullen zijn en dat iedereen zich vrij moet voelen om die te uiten. Waak ervoor dat mensen elkaar persoonlijk aan gaan vallen of opmerkingen meteen van tafel vegen. In elke groep komen mensen voor die zich dominant opstellen en hun mening door willen drukken en mensen die zich minder gemakkelijk uiten. Je kunt dit hanteren door gespreks- en vergadertechnieken toe te passen en door vooraf afspraken te maken over hoe er met elkaar gesproken wordt. Bijvoorbeeld elkaar uit laten spreken, naar elkaar luisteren en serieus op elkaar ingaan, argumenten gebruiken in plaats van ‘stemming maken’, niet op de persoon spelen, enzovoort. Geef daar zelf ook het goede voorbeeld in.

Haal uit alle argumenten de overeenkomsten, daar waar men het met elkaar over eens is en benadruk die. Ga van daaruit met elkaar zoeken naar oplossingen die voor iedereen minimaal aanvaardbaar zijn. Hanteer daar onderhandelingstechnieken bij. Die kun je vinden in het thema over omgaan met verschillen en problemen in het boek Sociaal-Cultureel Werk saw 4.

Focus op wat het belangrijkste is

Als je met een wijkanalyse bezig bent, kom je van alles tegen wat ‘ook niet goed is’ of ‘waar ook eens iets aan gedaan zou moeten worden’. Of je denkt dat je niet het ene probleem aan kunt pakken zonder het andere op te pakken. Voor je het weet zit je in een brei van losse activiteiten zonder kop of staart waar geen einde aan lijkt te komen. Men zegt wel eens: ‘In der Beschränkung zeigt sich erst der meister,’ oftewel: ‘in de beperking toont zich pas de meester.’ Dat betekent dus dat je vanaf het begin moet focussen op wat het belangrijkste is. Dat voorkomt dat je verzandt en niets echt goed af kunt werken.

Wat het belangrijkste is, staat in je opdracht. Die is leidend. Alles wat erbij komt, is ondergeschikt en mag niet teveel aandacht opeisen. Nou is dat niet altijd gemakkelijk. Bewoners kunnen druk op je uitoefenen en je kunt zelf twijfels hebben over de juistheid van je opdracht. Je kunt ook werkelijk belangrijke zaken tegenkomen die je niet terzijde kunt schuiven. Maar daar zijn wel oplossingen voor. Ten eerste kun je wat je tegenkomt en waar je op dat moment niets mee kunt doen, bespreken met je leidinggevende, de stuurgroep of de gemeente. Daar laat je het dan verder bij. Je kunt ook in je aanbevelingen in het rapport zaken signaleren en daar advies over uitbrengen. Doe dat kort en beperk het tot zaken die een directe relatie met jouw onderwerp hebben.

Vind je na verloop van tijd toch dat je opdracht niet goed geformuleerd is, dan moet je dit melden aan de opdrachtgever en dat bespreken. Het is aan de opdrachtgever of hij uiteindelijk de opdracht wil aanpassen.

Besteed aandacht aan de interpretatie van gegevens

Nadat je geanalyseerd hebt wat van belang is, moet je deze gegevens nog interpreteren. Doorgaans volgt dit vanzelfsprekend uit een goede analyse. Kijk maar eens terug naar het voorbeeld van de wijkanalyse in Heerhugowaard. Je ziet dat er veel problemen zijn:

- overlast;
- vandalisme;
- drugsgebruik;
- gevoelens van onveiligheid;
- burenruzies;
- eenzaamheid en isolement;
- sociale en emotionele problemen bij kinderen;
- taal- en opvoedingsproblemen.

Met een opsomming ben je er niet en hier simpel conclusies uit trekken werkt ook niet. Dan sla je de plank misschien mis. Je moet aangeven wat precies de overlast is, door wie of wat die veroorzaakt wordt en welke oplossingsrichtingen mogelijk zijn. Geef ook aan wat de gevolgen van elk probleem zijn en hoe het eventueel te maken heeft met een ander probleem. De overlast kan bijvoorbeeld te maken hebben met het vandalisme en het drugsgebruik en het gevoel van onveiligheid. Misschien haken hier zelfs de burenruzies, eenzaamheid en het isolement aan. Deze onderwerpen apart benaderen heeft dan geen zin. Je zult een integrale oplossing moeten bedenken. De sociale en emotionele problemen hebben misschien ook wel te maken met de taal- en opvoedingsproblemen. Ook voor die problemen zoek je dan integrale oplossingen.

Door de onderlinge samenhang van de problemen op te sporen en die te interpreteren, kom je tot de diepere oorzaken van problemen. Zo kan het zijn dat de werkloosheid onder jongeren leidt tot vandalisme, drugsgebruik en overlast. Het kan ook zijn dat het gebrek aan voorzieningen voor de vrije tijd die problemen uitlokken. Het grote aantal alleenstaande ouders kan de oorzaak zijn van de opvoedingsproblemen en de sociale en emotionele problemen van kinderen. Het feit dat er zoveel alleenstaande ouders zijn, kun je niet oplossen. Maar je kunt wel projecten bedenken waardoor deze ouders extra ondersteund worden, zoals een opvoedbureau, gespreksgroepen voor alleenstaande ouders, enzovoort.

De oplossingen vind je alleen als je goed interpreteert. Dat doe je niet alleen maar met de doelgroep en de andere belanghebbenden. Alleen de doelgroep kan aangeven hoe zij het beste geholpen kan worden. Je kunt wel helpen door hen een platform te bieden waarop ze hun problemen naar voren kunnen brengen. En je kunt ervoor zorgen dat je zelf goed geïnformeerd bent en hen kunt adviseren over mogelijke projecten en activiteiten. Als je samen met hen voorstellen voor de opdrachtgever ontwikkeld, sta je ook sterker. Je hebt dan draagvlak voor jouw voorstellen gecreëerd. Dat biedt de beste kans van slagen voor het vervolg.

Werk verschillende opties uit en selecteer de beste

Je bedenkt samen met de doelgroep en belanghebbenden mogelijke oplossingen. Je kunt daar het beste verschillende opties voor uitwerken en die met elkaar vergelijken. Ook hier kun je de SWOT-analyse weer voor gebruiken: kansen en bedreigingen, sterkten en zwakten. Voor elke optie werk je deze punten uit en vergelijkt ze met elkaar. Na discussie hierover met de doelgroep kom je vervolgens tot een keuze en een voorstel aan de opdrachtgever. Zo maak je een weloverwogen keuze die je naar je opdrachtgever toe kunt verantwoorden.

De beste oplossing is niet altijd de oplossing die zich als eerste aandient. Die vind je pas als je alles gewikt en gewogen hebt. De beste oplossing is de oplossing die het breedst gedragen wordt en het meeste kans van slagen heeft. Daarbij moet je dus ook betrekken wat er praktische en financieel haalbaar is. Een duur project kan de beste oplossing zijn, maar als de gemeente die financiën er niet voor heeft, heeft het weinig zin alleen met dat voorstel te komen. Het weglaten heeft echter ook geen zin. Het is de opdrachtgever die uiteindelijk de keuze maakt. Het is jouw taak om hem goed voor te lichten zodat hij een weloverwogen keuze kan maken. In dit geval kun je dat doen door het dure project te voorzien van de voors en tegens en door een goed inzicht te geven in de financiële en andere gevolgen. Daarnaast werk je nog één of twee alternatieven op dezelfde manier uit die ook aanvaardbaar zijn.

Beperk je tot de keuze van een paar kansrijke oplossingen. Een project dat snel een goede oplossing biedt voor een probleem, heeft vaak positieve neveneffecten waardoor andere problemen impliciet opgelost worden. Denk bijvoorbeeld aan de problemen rondom de alleenstaande ouders en de kinderen die zich na school vervelen. Misschien moet je als eerste aandacht besteden aan de ouders. Kunnen die hun alleenstaand ouderschap beter hanteren dan heeft dat waarschijnlijk een positief effect op de kinderen en vervelen die zich

misschien ook niet meer. Zie je mogelijkheden om de werkloosheid onder de jongeren in de buurt aan te pakken, dan hebben die waarschijnlijk geen lust, energie en tijd meer om overlast te veroorzaken. Het zal je duidelijk zijn dat een goede analyse en interpretatie van gegevens van cruciaal belang zijn om dergelijke keuzes te kunnen maken.

Beperk je aanbevelingen en weeg ze op een gouden schaal

Op deze manier kun je je aanbevelingen terugbrengen tot de essentie waar het om gaat. Je komt zo tot krachtige aanbevelingen die de vinger op de zere plek leggen. Nu moet je daar je opdrachtgever nog van overtuigen. Niemand accepteert een oplossing zondermeer. Hij wil daar argumenten voor horen en overtuigd worden.

Overtuigen is een kunst op zich. Je moet je daarvoor inleven in de opdrachtgever. Wat zijn haar/zijn belangen, wat wil zij/hij horen, welke argumenten overtuigen haar/hem. In het geval de opdrachtgever de gemeente is, komt daar ook nog een heel politiek verhaal bij kijken. Je moet er rekening mee houden op welke manier een wethouder of de gemeente met jouw voorstellen kan scoren. Als zij ervan overtuigd zijn dat die bijdragen aan hun politieke doelen, dan sta je veel sterker. Leg die link dus. Daarvoor kun je kijken in het collegeprogramma of het programma van de raad. Daarin staat wat zij in de periode dat zij aan het bewind zijn, willen bereiken. Probeer aan te sluiten bij de onderwerpen die daarin genoemd zijn.

Het is ook belangrijk dat je gedurende de gehele wijkanalyse de opdrachtgever blijft betrekken bij de vorderingen, de voorlopige analyses en de mogelijke oplossingen die je bedenkt. De opdrachtgever zal graag mee willen denken, dus biedt die kans. Laat in gesprekken merken dat je grondig te werk gaat, belangrijke partijen erbij betreft en steeds de voors en tegens goed analyseert. Vraag ook weer niet te veel tijd van de opdrachtgever, want dan krijgt hij misschien het gevoel dat hij het net zo goed zelf had kunnen doen. Bespreek dus de cruciale punten, ben kort en concreet in wat je zegt en doe heldere en praktische voorstellen.

Mogelijke aanbevelingen naar aanleiding van een wijkanalyse

- werkgelegenheid verbeteren door ondersteuning kleinbedrijf
- verbeteren van het negatieve imago van de wijk door veiligheid te verbeteren: hangplek voor jongeren creëren en projecten voor hangjongeren, grotere zichtbaarheid politie
- meer voorzieningen voor jeugd tussen 6 en 12 jaar
- speelgelegenheden voor jonge kinderen verbeteren
- werken aan meer sociale cohesie in de wijk
- bewonersparticipatie verbreden en buurtbetrokkenheid versterken door bijvoorbeeld buurtpanels
- onderzoeken of speciaal onderwijs in de wijk kan
- eenzaamheid onder ouderen aanpakken

4.4 Het rapport

Je rondt je wijkanalyse af met het opstellen en presenteren van een rapport. Dat rapport kun je op dezelfde manier opstellen als een projectverslag. Daar kun je meer over lezen in het thema over methodisch en projectmatig werken in het boek Sociaal-Cultureel Werk saw 4. We geven de indeling alleen nog even kort weer.

Indeling rapport:

- 1 inhoudsopgave
- 2 korte samenvatting aanleiding, verwachtingen, opdracht projectleider, doel van de analyse, uitgangspunten, kwaliteitseisen en evaluatiecriteria
- 3 korte samenvatting deelnemende partijen en werkstructuur, werkwijze, verslaglegging en tijdsplanning, taakverdeling, verantwoordelijkheden en bevoegdheden
- 4 samenvatting eindverslag, conclusies en aanbevelingen
- 5 uitgebreidere verantwoording van de analyse: werkwijze, communicatie, financiële resultaten, resultaten van de evaluaties
- 6 verantwoording conclusies en aanbevelingen ten aanzien van het vervolg en/of de implementatie

5

Het rapport presenteren

Het rapport presenteert je als eerste aan de opdrachtgever. Hij moet ermee instemmen. Daarna presenteert je het aan alle bewoners en organisaties die meegewerkt hebben aan de wijkanalyse. Dat is belangrijk om het draagvlak dat je gecreëerd hebt, te behouden. Het geeft jou en/of de opdrachtgever ook de gelegenheid om de bewoners en organisaties te bedanken voor hun bijdrage.

Het is mooi als bij de presentatie al iets gezegd kan worden over het vervolg. Dat houdt het onderwerp levend en je laat daardoor ook zien dat het rapport niet in de beroemde la belandt waar het vervolgens niet meer uit komt.

De opdrachtgever heeft tijdens de presentatie aan de bewoners en de organisaties een belangrijke rol. Hij kan ook het beste aangeven wat er nu vervolgens gebeurt. Daarbij is het belangrijk dat een tijdsbestek aangegeven wordt waarbinnen de bewoners en organisaties weer iets horen.

De organisatie van de presentatie ligt in jouw handen. Je regelt een ruimte, presentatiemateriaal, koffie en thee en dergelijke. Je bespreekt de presentatie met de opdrachtgever voor en maakt afspraken over de rol die hij/zij heeft en die jij hebt. Doorgaans ben jij degene die de avond kort opent en het woord geeft aan de opdrachtgever. Deze legt het doel van de avond uit en geeft het belang van de analyse nog eens aan. Daarna volgt de eigenlijke presentatie. Doorgaans doet degene die de analyse heeft uitgevoerd die. De bewoners en organisaties krijgen de gelegenheid om vragen of opmerkingen te maken. De opdrachtgever sluit de bijeenkomst meestal af en geeft daarbij het vervolg aan. Eventuele afsluitende praktische mededelingen, zoals gelegenheid om nog even na te praten, worden door jou gedaan.

5 En wat dan?

Doorgaans heeft een wijkanalyse een vervolg. Dat kan een concreet project zijn of een activiteit, zoals het realiseren van een speeltuintje voor jonge kinderen. Het kan ook zijn dat een nieuw proces in gang gezet wordt dat uiteindelijk tot één of meerdere projecten moet leiden. Dat is meestal het geval als er een brede wijkanalyse is gemaakt. De wijkanalyse alleen is dan niet voldoende om tot concrete projecten of activiteiten te komen. Het kan zijn dat er meer mensen en organisaties bij betrokken moeten worden of dat er eerst een visie en uitgangspunten geformuleerd moeten worden op basis waarvan keuzes gemaakt kunnen worden.

In een wijkanalyse is naar voren gekomen dat er meer aandacht moet komen voor allochtone meiden en hun positie in de samenleving. Er wordt aanbevolen om een aantal momenten in de week het buurthuis voor hen toegankelijk te maken en activiteiten te organiseren die deze doelgroep aanspreken. Andere aanbevelingen zijn meer aandacht voor de positie van jongeren met name het vinden van werk en de veiligheid op straat.

Het is nog niet duidelijk wát er dan precies georganiseerd moet worden en hoe. Daarvoor is nader overleg nodig. Bovendien moeten alle partijen het nog met elkaar eens worden over de vraag waaróm dat zo belangrijk is, wat het doel precies is en wat dan de criteria zijn op basis waarvan je beoordeelt of de activiteiten aan het doel beantwoorden en geslaagd zijn.

Het is daarom belangrijk dat naar aanleiding van een wijkanalyse door de betrokkenen een visie op de wijk, de positie van doelgroepen, doelen voor de toekomst en uitgangspunten voor de aanpak geformuleerd worden. Dat plaatst het geheel in een breder kader en geeft handreikingen voor de nadere uitwerking. Op basis van die visie, de doelen en de uitgangspunten kunnen passende projecten en activiteiten bedacht, uitgevoerd en geëvalueerd worden.

Naar aanleiding van de analyse van de positie van jongeren in de wijk, wordt de volgende visie geformuleerd:

'Jongeren hebben een belangrijke positie in de maatschappij. Zij zijn de toekomst. Hun inzet is van groot belang voor de toekomst van de wijk. Hoe zij opgevoed en opgeleid worden, is daarom van groot belang. Ook de mogelijkheden voor werk spelen hierbij een grote rol.'

Uitgangspunten voor projecten en activiteiten voor jongeren:

- 1 Projecten en activiteiten sluiten aan bij de belangstelling van de jongeren.
- 2 Projecten en activiteiten resulteren in een actieve bijdrage van jongeren aan de samenleving in de vorm van opleiding, werk of sollicitatieactiviteiten.
- 3 Projecten en activiteiten zijn erop gericht belemmeringen om 2 mogelijk te maken, weg te nemen.'

De doelen die geformuleerd worden, luiden als volgt:

- 1 Alle jongeren zijn binnen 3 maanden in kaart gebracht voor wat betreft: het al dan niet hebben van een opleiding en werk, of eventuele belemmeringen om een opleiding te volgen of werk te verwerven..
- 2 Binnen een jaar zit 95% van de jongeren tussen 16 en 20 in een opleidingstraject en/of sollicitatietraject, of werkt.
- 3 Voor degenen die hier om wat voor reden dan ook niet toe in staat zijn, worden passende alternatieven bedacht, zoals vrijwilligerswerk in het kader van een traject op weg naar werk, aangepaste activiteiten voor jongeren met een beperking, deelname aan georganiseerde activiteiten in de buurt, hulpverleningstraject, enzovoort.

Vervolgens starten er projecten die de leefbaarheid voor deze jongeren bevorderen. Daarvoor vraagt de gemeente aan instellingen om een offerte uit te brengen en plannen in te dienen voor projecten en activiteiten. Uit de ingezonden offertes kiest zij diegene die het beste aansluit bij de wensen en behoeften en die waarschijnlijk de beste kwaliteit levert in combinatie met de prijs.

Op basis van de wijkanalyse en de aanbevelingen beslist de raad of het college welke activiteiten zij in de wijk wil ontplooiën en hoeveel financiële middelen zij daarvoor ter beschikking stelt.

Omdat wijken en buurten steeds in ontwikkeling zijn, worden de analyses na verloop van tijd weer herhaald. Bij brede analyses is dit meestal na een jaar of vijf. Tussentijds worden dan evaluaties, tevredenheidsonderzoeken, bewonersgesprekken en soms paneldiscussies gehouden om de stand van zaken met betrekking tot de ontwikkelingen in de wijk in de gaten te houden. Ook zijn er allerlei overlegorganen waarin dit besproken wordt, zoals in buurtnetwerken, wijkraadvergaderingen en werkgroepen. Al deze activiteiten bij elkaar noemen we het 'monitoren van de ontwikkelingen'. Wijkraden, verenigingen, instellingen, belangengroepen en individuele bewoners die goed op de hoogte zijn, worden hier als belanghebbenden nauw bij betrokken.

6 Veel gebruikte termen

Je hebt in dit thema allerlei termen de revue zien passeren. Sommige zullen je bekend zijn, andere minder of niet. Niet alle termen zijn al uitgelegd. We sluiten dit thema daarom af met een uitleg van de gebruikte termen.

Veel gebruikte termen

- leefbaarheid
- achterstandswijk
- prijs-kwaliteitverhouding
- bewonersgesprekken
- paneldiscussie
- wijkraad
- belangengroep
- buurtnetwerk
- tevredenheidsonderzoek
- wijkmonitor
- wijkanalyse
- monitoren
- verbeterpunt
- speerpunt
- klankbordgroep
- faciliteren
- focussen
- NIMBY
- integraal
- draagvlak

Leefbaarheid: geschikt om erin of ermee te kunnen leven.

Achterstandswijk: wijk waarin de bevolking grotendeels in een sociaal-economische zwakke positie verkeert; lage inkomens, veel uitkeringen, veel etnische minderheidsgroepen; en waarin veel overlast en onveiligheid voorkomt.

Prijs-kwaliteitverhouding: de verhouding tussen de prijs van een product en de kwaliteit. De prijs-kwaliteitverhouding is goed als de prijs niet te hoog of te laag is ten opzichte van de geleverde kwaliteit van het product.

Bewonersgesprekken: gesprekken die door professionals of de gemeente gevoerd worden met de bewoners van een wijk. Dat kunnen groepen mensen van dezelfde leeftijd zijn of bijvoorbeeld mensen uit één bepaalde buurt, bezoekers van een bepaald centrum of leden van een vereniging. Soms zijn het mensen die samen in een flat wonen. Dan worden dat 'portiekgesprekken' genoemd.

Paneldiscussie: discussie tussen een groep mensen en een groep (panel) deskundigen

Wijkraad: raad van mensen in een wijk die door buurtbewoners en/of verenigingen zijn gekozen om hun wijk te vertegenwoordigen, bijvoorbeeld naar de gemeente toe. De gemeente vraagt voor beslissingen die van belang zijn voor de wijk vooraf advies aan de wijkraad.

Belangengroep: groep mensen met gezamenlijke belangen die deze samen behartigen, bijvoorbeeld huiseigenaren in een bepaalde buurt, ouders van kinderen met een beperking die zich verenigd hebben.

Buurtnetwerk: een overleg van vertegenwoordigers uit organisaties in een buurt die met dezelfde doelgroep werken of tegen dezelfde problemen aanlopen. De gemeente is vaak voorzitter van zo'n netwerk, of de welzijnsstichting. Vaak zijn de netwerken rondom leeftijdsgroepen geformeerd: jeugd, jongeren, ouderen.

Tevredenheidsonderzoek: mondeling of schriftelijk onderzoek naar de tevredenheid van mensen over een bepaald product of een bepaalde dienst of het totale aanbod aan diensten en producten.

Wijkmonitor: instrument of werkwijze voor het houden van zicht op een wijk of buurt op aspecten die vooraf zijn vastgesteld, bijvoorbeeld een wijkmonitor voor de leefbaarheid.

Monitoren: volgen van ontwikkelingen.

Wijkanalyse: het uit elkaar halen (analyseren) in onderdelen van de situatie in een wijk.

Verbeterpunt: een punt dat verbetering behoeft.

Speerpunt: een punt dat verbetering behoeft en centraal komt te staan in de acties of in het beleid.

Klankbordgroep: een groep mensen die niet in een projectgroep zitten maar geraadpleegd wordt door de uitvoerders van het project over specifieke onderwerpen of op cruciale momenten in de besluitvorming. De klankbordgroep heeft geen stemrecht en neemt niet deel aan de vergaderingen van de stuurgroep.

Faciliteren: van middelen voorzien, een structuur bieden waarbinnen mensen kunnen werken, de juiste sfeer scheppen voor bijvoorbeeld samenwerking of besluitvorming.

Focussen: de aandacht op iets specifiek richten. Focus betekent ‘brandpunt’.

NIMBY: Not In My Backyard. Letterlijk vertaald ‘niet in mijn achtertuin. Wat zoveel betekent als: het mag van mij wel als ik er maar geen last van heb. Dit verschijnsel vertonen mensen vaak als er bijvoorbeeld een weg vlak bij hun huis moet worden aangelegd of een asielzoekerscentrum of een dagopvang voor verslaafden in hun straat komt.

Integraal: allesomvattend. Een integrale beleidsnota bevat alle mogelijke aspecten op samenhangende gebieden. Een integrale nota gezondheidszorg in een stad gaat bijvoorbeeld ook in op de leefomstandigheden in de verschillende buurten, de werkgelegenheid en de invloed daarvan op de gezondheid, enzovoort.

Draagvlak: een grote mate van ondersteuning van het beleid of de maatregelen door de belanghebbenden.